

Innehållsförteckning

- s. 2 Ledare
Kalendarium
- s. 3 Forts. Kalendarium
Blekingedräkter
- s. 4 Dansabstinens
Stolt bonde - ett stickat
konstverk
- s. 5 En folkdansares folk-
dräktshistoria
- s. 6 Forts. En folkdansares
folkdräktshistoria
Goffrera
- s. 7 Folklivskonstnären
Charlotte Weibull –
hennes dockor, dräkter
och samlingar
- s. 8 Dansa upp för polsk
dansmärket
Ljusare tider
Säljes
- s. 9 Österleningabunkern 40
år ung
- s. 10 Klipp och klistra skinn
med Tapp Lars
- s.11 Skuruportens folk-
danslag
Forts. Säljes
Nästa Pilavisa

foto Carina Svensson

**Blekingedräkter - Folkdansringen Skåne-Blekinge i samarbete med
Kulturens bjuder in till kurs om dräkter från Blekinge**

sid 3

**Stolt bonde -
ett stickat
konstverk**

sid 4

**En folkdansares
folkdräktshistoria**

sid 5

pilavisan@folkdansringen.se

Utges av Folkdansringen
Skåne-Blekinge

<http://skane-blekinge.folkdansringen.se/>

Redaktion
Anna Månsson
Ronny Månsson

Ansvarig utgivare:

Marianne Halling
Ekspinnaregatan 11
233 36 Svedala
Tfn: 073-326 49 26

Redaktionellt material:

Skriv, ta bilder, skicka in!
Låt alla medlemmar få ta del av dina
upplevelser.

Vi kan inte garantera att allt material
kommer med, men vi gör vad vi kan.
Vi förbehåller oss rätten att redigera
text samt att utföra normal bildbehand-
ling.

Artiklar och bilder måste vara försedda
med namn på författare och fotograf
samt godkännande att materialet får
publiceras i Pilavisan och på
Folkdansringen Skånes hemsida.

Materialdagar:

Pilavisan nr 1	vecka	03
Pilavisan nr 2	vecka	16
Pilavisan nr 3	vecka	33
Pilavisan nr 4	vecka	44

Beräknad utgivningsvecka:

Pilavisan nr 1	vecka	07
Pilavisan nr 2	vecka	20
Pilavisan nr 3	vecka	35
Pilavisan nr 4	vecka	48

Temanummer kan förekomma
Utges av Folkdansringen Skåne

Foto Ledaren

Werner Verheesen

Övriga foto Ronny Månsson om inget
annat anges.

Anna & Ronny
foto
Marie Åström

Marianne Halling

I förra numret skrev jag om dansledardagen i januari men som vi tvingades flytta fram till 20 mars. Vågar vi tro på att vi kan dansa i mars? Jaa – jag behöver tro på det. Visserligen sker mycket digitalt idag och vi har lärt oss behärska Teams, Zoom etc men att dansa digitalt, nej nu tror vi på dans fysiskt i mars. Dansledardagen är ett projekt av medel från Riks återstartsprojekt.

Vi tror också på Skånedan som liksom förra året blir en söndag, 21 augusti i Eslöv. Eslövs kommun och Kulturens bidrar med pengar vilket möjliggör att vi kan engagera Ale Möller med trio och dotter Anna Möller. Vilken fest vi har att se fram emot förutom vår egen dans och musik. Det var väldigt många som kom till Trollsjöområdet förra året så låt oss hoppas att det blir lika populärt i år. Att kunna träffas, dansa, leka, musicera, sjunga tillsammans är Folkdansringen för mig. Glädjen att kunna umgås med många likasinnade är stor och 2022 ser vi fram emot att även få fira 100-åringen som blev inställd 2020 – i maj får det bli en 102-åring som firas i Stockholm.

Jag måste dock, trots min längtan efter fysiska träffar, påminna om de många digitala föreläsningar som riks ordnar. Vi har lyssnat på inspirationsföreläsningar, som senast Aron Schoug "Motivera idéella", nog så viktigt i dessa tider. Vill du veta mer om polskmärkesuppdansningen så kommer det 21 februari och sen får vi leka i mars med Jonas Kedenius. Liksom vi hade jultraditioner i december kommer påsktraditioner i april. Inbjudan går ut till alla medlemmar i hela Sverige.

I gräsmattan ser jag snödroppar som försöker titta fram och våren är i antågande, med värmen så dör virus och restriktioner försvinner.

Låt oss hitta alla möjligheter att ses under 2022, i Skåne, i Stockholm, i Klaipeda, i ???

Marianne

8 mars, 6 apr, 4 maj, 1 juni kl. 19.00-20.30. Digital mötesplats för spelmän och andra intresserade via Zoom.

Deltagarna bestämmer tillsammans träffarnas innehåll. Mer information på Svenska Folkdansringens webbplats, Dans- och musiksektionen. Frågor besvaras av Annika Emanuelsson annika.emanuelsson@folkdansringen.se och Cecilia Lindqvist cecilia.lindqvist@folkdansringen.se

23 apr. och 14 maj, endagarskurs och 18 - 22 juli sommarkurs i skånsk knyppling. Frågor och anmälan kontakta Therese Svensson Gillet Skånska Spetsar, tel. 044 - 23 81 01, 0702 - 77 88 72, e-post therese.a.svensson@hassleholm.se

19 mars och 23 april, kl. 9.30-12.00.

Folkmusikfrukostar, (medtag fika), spela folkmusik (ej dans) i församlingshemmet i Vä, söder om Kristianstad. Församlingshemmet ligger bredvid kyrkans parkering på Kung Valdemars väg. Frågor besvaras av ulfahlstrom@telia.com

21 feb. digital föreläsning, Polskmärkesuppdansning, Svenska Folkdansringen. se sid. 8.

3 mars, 31 mars och 5 maj, kl. 19.00-21.30. Dans och spel i församlingshemmet i Vä. Medtag fika till pausen. Anmäl till ulfahlstrom@telia.com om du vill spela. Församlingshemmet ligger bredvid kyrkans parkering på Kung Valdemars väg.

4 mars och 22 apr. Fredagsdans Brunnsberga. Kostnad 100 kr/tillfälle (under 25 år – 50 kr). För aktiva medlemmar ingår fredagsdansen i medlemsavgiften. Dansutläring kl. 18.30 och sen håller kvällens spelmän igång kl.19.30 till 22.00. Kaffe/te och tårta i pausen. Adress: Gustavslundsvägen 2 (bakom byggarbetsplatsen). Buss nr 4, hållplats Brunnsberga.

5 mars, Kurs, Dräkt och Slöjd, Blekingedräkter, Folkdansringen

Skåne-Blekinge, se sid.3

15 mars, digital föreläsning, Livet leker - vad leker du? Svenska Folkdansringen.

20 mars, dansledardag i Linderöd, Folkdansringen Skåne-Blekinge.

27 mars, årsmöte i Örkelljunga, Folkdansringen Skåne- Blekinge.

5 apr. digital föreläsning, seder vid påsk och fasta, Svenska Folkdansringen.

14 maj, Föreläsning, "Allt jag inte vet om klutar", föreläsare Håkan Nilsson, ny tid och lokal, i Gillet Skånska Dräkters regi, kontaktuppgifter se Pilavisan nr 4/2021 sid. 6.

26 – 28 maj, 2022 Svenska Folkdansringen som nu blivit 102 år firar 100-årsjubileum i Stockholm.

13–17 juli 2022, Europeaden Kleipeda Litauen

21 aug. 2022, Skånedan i Eslöv, Folkdansringen Skåne-Blekinge

27 aug. Charlotte Weibulldagen, Møllegården i Åkarp, Burlöv.

22–24 sep. 2022 Vävmässa i Halmstad

foto Jarl Svensson

ter och traditioner sedan många generationer.

Foto på fyra generationer klädda i bygdedrätt, Mia tillsammans med sina barn, mor och mormor. Fotot är ca 20 år gammalt.

Läs mer på hemsidan och anmäl dig.

<http://skane-blekinge.folkdansringen.se/kalender/kurser/>

Målgrupp Intresserade förening-
Msmedlemmar i alla åldrar. Kursen är även öppen för andra intresserade

Tid Lördagen 5 mars 2022, kl. 9.00 –
16.30

Plats Brunnsberga gård, Gus-
tavslundsvägen 2 i Helsingborg

Deltagarantal Min 10 max 14
deltagare

Kostnad Kursavgift
300 kr för medlemmar i Svenska
Folkdansringen Skåne-Blekinge
500 kr för övriga

Priset inkluderar morgonfika, sop-
plunch och eftermiddagskaffe samt
visst material

Sista anmälningsdag 25 februari 2022
Anmälan görs via Dans.se eller
skanekurser@folkdansringen.se

Betala samtidigt in avgiften till Folk-
dansringens bankgiro 5494-7792.
Märk inbetalningen med "22-01".
Frågor besvaras av Anna Nilsson
annanilsson.marie@gmail.com

Blekingedräkter

Folkdansringen Skåne-Blekinge i samarbete med Kulturens inbjuder till kurs i Dräkt och slöjd om Blekingedräkter, lördagen 5 mars 2022, i Helsingborg

Mia Persson från Olofström inleder dagen med visning och information om dräkter från Blekinge. Det finns gott om tid att ställa frågor, diskutera och studera detaljer på blekingska dräkter. Dräkter både i Blekinge och Skåne kan ha många olika vitsömsbroderier. På eftermiddagen kan du prova på tambursöm, engelskt vitbroderi, vanlig hålsöm eller tränshålsöm. Mia Persson samt Anna Nilsson och Anna Månsson från Utbildningsrådet instruerar.

Mia Persson förvaltar och vidareförmedlar sitt blekingska dräktarv. I hennes släkt finns stort intresse och kunskap om blekingska dräk-

**Anmäl dig
nu!**

Dansabstinens

Idessa tider pratas det mycket om Covid 19 men inom Folkdansringen borde vi prata om en ny åkomma som sprider sig i våra led, DANSABSTINENS!

Jag har själv känt av flera symptom, jag går och nynnår på en dansmelodi, om inte dagligen så flera gånger i veckan. Det råkar för det mesta vara trekarlspolska som jag dansat många gånger, oftast som mittkarl. Nu räcker det ju inte med att jag nynnår den, muskelminnet hänger på och försöker få kroppen att utföra de rätta rörelserna. Detta kan vara lite genant, då man befinner sig på allmän plats.

Polskeförsteg är lite lättare att utföra bland okända människor, de tror bara att jag gjort mig illa i benet och haltar lite. Problem uppstår dock när det rycker till i högerarmen och benen sparkar bakåt och handen slår på klackarna. Då blir det plötsligt mycket svårare att dölja sina bekymmer.....

Lättast hade ju varit om man alltid fått upp musik i huvudet som passar bra att gå till, polonäs, 4-takt eller något annat trevligt. Tyvärr verkar jag inte kunna styra det där för det blir nästan alltid 3-takt för min del.

Vad kan man då göra för att lindra sina besvär? Jag har den fördelen att jag har en dansant fru så häromdagen tog vi oss en liten schottis i köket. På radion spelades den norska julsången som heter något om tomten på taket. Här syns det tydligt att man börjar bli desperat,

man dansar till all möjlig musik. Är man ensam kan man ju alltid snöra på sig sina bästa dansskor och dansa lite fram och tillbaka i huset, alltid lindrar det något.

Strax innan jul fick jag chansen att dansa långdans och andra juldanser med drygt 50 glada barn och kollegor, det var fantastiskt och jag kände en stark lindring i flera dagar...

Jag hade sett fram emot att få träffa andra med samma problem den 9 januari på dansbyardagen men nu när det blev framflyttat, får jag försöka att klara mig fram till mars.

Så god vänner om ni ser någon annan dansare som rör sig lite konstigt så vet ni vad de drabbats av. Det enda bote-medlet som finns är att vi får börja dansa igen, ju förr desto bättre, så nu hoppas jag bara att den där pandemin kan ge med sig så vi får möjlighet att träffas på dansgolvet igen.

Fram till dess önskar jag er alla trevliga dagar på lite avstånd så där!

text och foto Jonas Kedenius

Stolt bonde - ett stickat konstverk

På Bosarps gård utanför Blentarp driver Ann-Louise Mårtenssons son, Mårten Rasmusson och sonhustru Johanna verksamheten. Ann-Louise skriver att:

”De föder upp kycklingar och nötdjur. Det är inte bara ett jobb utan hela deras livsstil. Allt är ekologiskt. Deras filosofi är att djuren ska ha det mycket bra. Korna strövar fritt i skogen året om, kycklingarna har stora ytor (även utomhus) att roa sig på. Allt ger kött med mycket hög kvalitet. Som sagt lever de för sin verksamhet, 24 timmar om dygnet och är stolta över sina djur och den höga kvaliteten. (på www.bosarpsgard.se kan du läsa mer) Johannas mamma, Annica Nilsson, Ljungbyhed, stickar alltid. Hon kom på att hon skulle överraska Johanna med en tröja som visade hela verksamheten”.

Annica berättade vidare: ”Jag fick inspiration från ett mönster på en babyfilt som var i min Sticktidning. Sen ritade jag något mönster själv, tog inspiration av korsstygnsmönster. Sen hittade jag några motiv i boken Hønsesrik. Jag använde ullgarn, Astrid från Järbo Garn, sen hittade jag ett annat bas-mönster, så att jag fick rätt mått osv. Och sen stickade jag på efter eget huvud. De flesta barnbarnen har varit med och valt motiv ur boken Hønsesrik”.

text Ann-Louise Mårtensson och Annika Nilsson

Foto Annika Nilsson

En folkdansares folkdräktshistoria

Hösten 1969 började jag dansa och min första uppvisning på julfesten samma år skedde i helt vanliga civila kläder (en brun klänning). I början av vårterminen 1970 gjordes det ett besök i Charlotte Weibulls butik på Lilla Torg i Malmö. Jag skulle få prova min allra första folkdräkt! Stort i mitt då 11-åriga liv. Vi hade pratat fram och tillbaka där hemma om vilket härad som folkdräkten skulle komma från – pappa uppvuxen i Oxie strax utanför Malmö och mamma i Hammenhög på Österlen och jag själv från födsel och då ohejdad vana – Malmö. Det var många i ungdomslaget som bar folkdräkt från Oxie, så det lutade mot att både jag och min bror skulle ha folkdräkt ifrån Ingelstad härad. Och minsann – hade inte Charlotte Weibull en dräkt som passade mig. Den hade visserligen varit uthyrd en - två gånger men den såg ut som om den var ny. Och vi fick den billigare. Har för mig att den kostade 265:-. Den bestod av livkjol, bomullsförkläde, bomullsskjorta samt en röd hårlock. Men ingen underkjol, vilket jag erfor den hårda vägen första gången jag använde folkdräkten. En farbror till mig fyllde 60 år och jag minns att jag satt längst ut på stolen, för det kliade så erbarmligt på benen. Min mormor offrade en underklänning och vips så hade mamma sytt en underkjol till mig i den mjukaste bomullskvalitet som fanns att få.

foto Berit Ohlsson

Under årens lopp förnyades (typ när jag konfirmerades) dräkten med silvermaljor, silverkedja och striglakors. Maljorna var av typen änglamaljor och

inköptes direkt hos silversmeden i Ystad. Har för mig att kedjan inhandlades på samma ställe. Striglakorset tillverkades av en morbror till mig. Min första brosch var ett runt kors med tre löv i tenn. Fick en brosch i ett vackert filigransarbete av min mormor. I tidernas begynnelse har den nog varit en av två stolpknappar som satts ihop till en brosch. Mormor lät dela på den, så jag fick en och min kusin den andra. Har också ärvt en särk från min mormor vars äldre släkting - Hanna Knutsdotter – hade burit den i mitten av 1800-talet. Den har använts flitigt genom åren av mig och har lagts i malpåse eftersom kragen har helt slitits sönder. Men den finns kvar och är dokumenterad till en sömnadsbeskrivning med mönster, så jag ska kunna göra en kopia av den. På den tiden som särken syddes var bomull det dyraste tyget och linnet var mera vardagligt. Särken har ärmlinningar och krage i den tunnaste bomullsbatist med engelskt broderi.

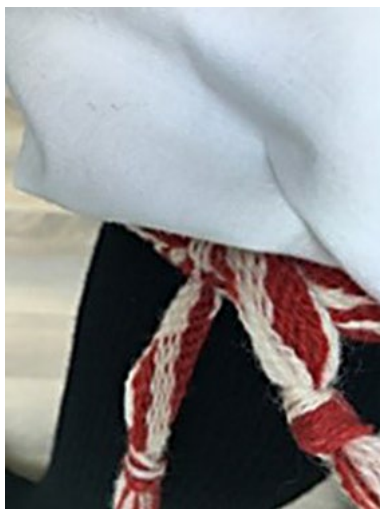

foto Lena Harrtell Stockhaus

På gymnasiet skrev jag tillsammans med Tine (Christina Mattisson, född Nilsson) ett specialarbete om skånska folkdräkter. Vi hade lagt till en praktisk uppgift där vi besökte Kulturen i Lund och ritade av varsin dräkt detalj för att sedan göra en kopia. I mitt fall blev det ett vitt förkläde med udskårssöm. Bara att hitta en beskrivning på denna sömnad var ett arbete bara det. Men det gick! Jag skulle också ha ett bugabånn att ha runt midjan. Besökte Charlotte Weibull igen för att köpa ett band. Det som fanns till Ingelstads härad tyckte jag inte var så snyggt, så jag ville köpa ett från Ljunits härad. CW var ju känd för att dela in folkdräkterna i olika härader och då såg en dräkt ut på ett visst sätt. Men i och med mitt specialarbete hade jag förstått att Skånes folkdräkter istället kunde delas in i olika regioner – typ sydvästra hörnet, sydöstra osv. Dräktskicket i des-

sa regioner har väldigt snarlika drag och det kan vara oerhört svårt att säkerställa var folkdräkten kommer ifrån, om man inte vet vem som har burit den. Men det blev en något motvillig expedit hos CW som sålde bandet från Ljunits härad till mig. Så det så!

Min första folkdräkt växte med mig – men inte hur länge som helst. Någonstans i mitten av 80-talet, sen jag hade gått alla kurser som Skånedistriktet hade att erbjuda för ett dräktråd, tog jag mig an den grannliga uppgiften att sy mig en ny dräkt. Det blev även denna gång en dräkt från Ingelstad härad, men en lite annan variant än den förra. Den har mörkblå kjol och ett lila brokadliv. Det sistnämnda är ihopknäppt med hyskor och hakar, och har med åren försetts med en bröstlapp i samma tyg som livet. Det är ju något märkligt med folkdräkter – de krymper i garderoben. Förklädet som jag bär till denna folkdräkt är en kopia av ett förkläde som samma släkting (Hanna Knutsdotter) bar i mitten på 1800-talet. Jag äger inte originalet, eftersom min kusin fick resten av dräkten. Men jag fick låna den och har kunnat dokumentera åtminstone förklädet. Så när jag gick vävutbildning i Lund 84/85 vävde jag förklädet inklusive bandet till den. Kan idag inte riktigt fatta att jag själv har vävt det, men så är fallet.

Vad har jag då på huvudet idag? Ja, jag har ju så klart lagt undan min röda ungflickslock och tagit på mig en rutig klut. I mitt arbete under gymnasiet läste vi att ärbara kvinnor ska inte visa håret öht.

Om man ”råkade” bli med barn utan att vara gift, så var det en stor skam på den tiden. Och det skulle minsann synas! Så då fick man bära en sk horluva. Finns inga bildbevis eller sparad sådan, såvitt jag vet, så jag kunde ju inte återskapa en. NÅR Sofia så gjorde entré 1987, så inköpte jag mig en sk halvklut = en halv fyrkantig rutig duk delad på mitten till en trekant. Enkel att knyta på sig. Denna har blekts efter många uppvisningar och framträdanden, så även denna har lagts åt sidan. Till dräkten idag bär jag en helklut – alltså hela fyrkanten – som egentligen är en rutig bomullsdruk från Hälsinglands linneväveri. Men i mitt dräktskåp ligger en klut som jag vävt själv och som ännu inte suttit på mitt huvud. Men plötsligt händer det!

Vad har jag då haft på fötterna genom åren? Svarta skor var ju givna,

och från allra första början hade jag vita knästrumpor. Men vi skulle fotograferas för en tidning och då fick jag lära mig att de vita strumporna var ett modernt påfund mot slutet av eran av folkdräktsbärande i Skåne. De vita strumporna tog man på sig när man skulle till fotografen. I mitt fall blev det ju tvärtom, svarta strumpor på när fotografen kom. Strumpbanden, som både män och kvinnor bär, är flätade av ullgarn och knyts på ett finurligt sätt, så att inte knutarna går upp.

foto Lena Hartell Stockhaus

foto Sofia Hartell Falkner

Mitt nästa projekt i min folkdräktshistoria, blir att sy en dräkt ifrån Färila i Hälsingland. Min första del till den folkdräkten är ett livstykke, inköpt på en loppis. Har sen dess ropat in några förkläden på en auktion, en bindmössa från Tradera, röda strumpor och tyg till både kjol och skjorta och särk är inköpta. Sen var det ju där med hur ska kjol och skjorta se ut? De är ju inte likadana som den skånska. Men se – i somras hände det. Jag har blivit ägare till en hel Färiladräkt! Den passar mig inte, men den ska användas som förebild till min kommande dräkt i

en folkdansares folkdräktshistoria.

Lena Hartell Stockhaus
Ordförande och utbildad dräktråd
Hembygdsgillet, Malmö

Goffrera

Margareta Ragnarsson och Anita Söderlind guidade i ett invecklat mysterium ”goffring” under en kursdag i Gillet Skånska Dräkter, nov 2021. Enligt Svenska Synonymer (Synonymer.se) innebär goffrera att inpressa ett mönster i, krusa men även pressa skarpa, varaktiga veck i tyg. Enligt uppgift från 1870 skedde det för hand vanligen över strumpstickor. Enligt uppgift från 1889 användes ett avsett redskap av järn. Längre fram användes moderna goffringsmaskiner där tyget matades in. Goffrade kjolar finns i både Skåne och i Dalarna. Men idag är det inte lätt att finna någon som kan ut-

föra arbetet. Därför är det viktigt att lära och föra kunskap om manuell goffring vidare.

Under några timmar provade medlemmar i Gillet Skånska dräkter att goffra prover. Detta gjordes som förberedelse inför att goffra hela kjolar. Målet är åstadkomma vackra goffrade kjolar till nordöstska dräkter. Vägen dit går i vågor, upp och ner. Genom att lägga jämna veck på fuktigt ylletyg, hålla samman vecken med tvingar och sen låta tyget torka, så fixeras vecken. Men att vecka ett litet prov skiljer sig markant från att vecka hela kjolvåder.

Våra instruktörer hade införskaffat breda brädor med lister som gav stöd i veckningsproceduren. Vi måttade, veckade med fingrarna eller med hjälp av en sticka. fäste vecken med knappnålar

och fortsatte med nästa veck. Tyget var fällat och fuktat innan vi startade, men sprayflaskan med vatten nyttjades ändå flitigt i alla vecken. Det var inte lätt att få jämna veck, så det var mycket nyttigt att ”bara” göra en provlapp. Fällan var skodd, där var tyget tjockare och därmed speciellt svårt att få det jämt. Anita visade prov där hon fällat i efterhand, men hon rekommenderade att fälla och sy fast banddekor innan man goffrar.

Margareta och Anita har studerat goffrade folkdräktskjolar på museer och sett att kjolen ofta är vidare nertill än upptill. Vid närmare granskning visade det sig att kilar som har klippts av tyget upptill i midjan har vänts och sedan sytts fast nertill. Med detta förfaringssätt minskar vidden i midjan och samtidigt ökar vidden nertill. Detta ger kjolen bättre form överhuvudtaget. När kjolvåderna veckas ska vecken därför vara lite djupare nere vid fällan jämfört med uppe vid midjan. Men det kräver korrekt beräkning och noggrant veckningsarbete för att få millimeteranpassning så kjolen

blir perfekt och jämt veckad.

Tack Anita och Margareta för god instruktion och hjälp i detta invecklade mysterium. Nu ser vi fram mot att många goffrade kjolar ska dansa i Skåne.

Text och foto Anna Månsson

Folklivskonstnären Charlotte Weibull - hennes dockor, dräkter och samlingar

Charlotte Weibull och Møllegården i Åkarp är välbekanta för flertalet. Lars och Gerda Weibull höll en fängslande föreläsning om sin mamma Charlotte Weibull på Kummingården i Käglinge november 2021. På att frågan om hur många som varit på Møllegården eller hade en Weibull-docka, räckte nästan alla 75 i publiken upp en hand. Charlotte föddes utanför Borrby på en släktgård med många hantverkstraditioner. Hennes moster Ingrid Andersson startade Nationaldräktsaffären på Balzarsgatan i Malmö 1901. Som ung påbörjade Charlotte kemistudier på Universitetet i Lund parallellt med att hon arbetade på läkemedelsbolaget Ferrosan. Det var inte tänkt att hon skulle syssla med folkdräkter.

Charlotte gifte sig med Jack 1942. Hon började arbeta i Nationaldräktsaffären och 1944 när Ingrid Andersson lämnade butiken var det Charlotte som tog över. Hon arbetade först med folkdräkter från Skånes alla 23 häradar, men snart syddes dräkter från hela Sverige och på 1950-talet började tillverkning av dockor i folkdräkt. Från början hade dockan ansikte av celloid. När en rakt igenom

handgjord docka efterfrågades skapade Charlotte tillsammans med maken den välkända dockan med handmålat ansikte, rörliga armar och ben samt mjuk kropp. Dockorna framställdes i team av dockmakare, där varje medarbetare hade sin specialitet som att måla ansikte, forma kroppen, göra frisyr, etc. Det var ofta kvinnor som gjorde dockor som hemarbete. Förutom dockor i folkdräkt fanns dockor från olika yrken, sagofigurer och många av Astrid Lindgrens figurer. Inför varje ny "Astrid Lindgren-docka" hade Charlotte kontakt med författarinnan

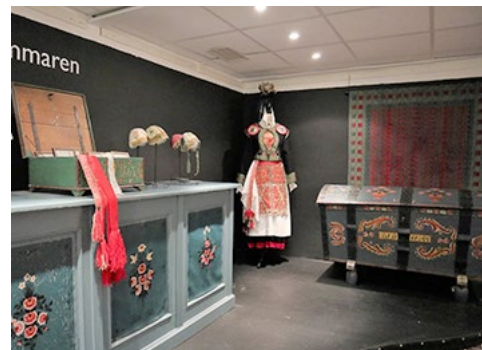
för att få tillstånd. Astrid skickade alltid trevliga brev med medgivande i retur.

Charlotte var stolt över titeln Folklivskonstnär som hon fick när hon 1987 tog mot kungens medalj för sitt engagemang och arbete inom folklivskultur. 1996 blev Charlotte utsedd till årets skåning. 2001 firades stort jubileum - 100 år sedan Nationaldräktsaffären invigdes. Under hela 100 år hade två kvinnor drivit denna affär. Charlotte var energisk och full av idéer. Hon brann för skånsk kultur och att vidareförmedla. Som mest hade hon 20 fast anställda i butiken och 50 - 75 hemsömmerskor. Hon arrangerade dockteater på Lilla Torg. Det blev så populärt och välbesökt att brandmyndigheterna stoppade verksamheten. Charlotte deltog i många utställningar både utomlands och i Sverige. Under många år medverkade hon med stort stånd på Skånedagarna. Hennes docktillverkning fanns i Guinness rekordbok 1981 - 1986. Om ingen slår rekordet finns uppgiften kvar i boken i 5 år. 1990 hade Charlotte tillverkat totalt 1799 olika dockor.

Tiden förändrades och verksamheten att producera dockor och dräkter fungerade inte längre. Burlövs kommun erbjöds köpa Møllegården och 2002 övergick gården till Burlövs kommun, men Charlotte fick bo kvar så länge hon ville. Burlövs kommun restaurerade byggnaden och 2009 invigdes Møllegården. När Charlotte flyttat till äldreboende i Åkarp kom hon ofta på besök dit. På Møllegården invigdes en permanent utställning 2017 om Charlotte, hennes verksamhet och ett flertal museiföremål. I utställningen finns en

blå disk som funnits med sedan 1901 i Nationaldräktsaffären, en blå kista som tillverkats av Charlottes morfar, dräktsmycken, dockor med mera.

Charlottes devis "Dockorna för traditionen vidare. Det är mitt bidrag för att göra vårt dräktskick levande" finns på väggen i Møllegården. Besök Møllegården, för traditionen vidare gärna i kombination med något ätbart på restaurangen Segers mat och Möten som nyligen öppnat i huvudbyggnaden. I restaurangen är stora delar av möblerna de ursprungliga från Charlotte och Jacks hem.

"Dockorna för
traditionen vidare.
Det är mitt bidrag för att göra
vårt dräktskick levande"

Text och foto Anna Månsson

Dansa upp för polskdansk-märket

Uppdansning för polskmärket är ett arrangemang angående dans och musik inom Folkdansringen i Dalarna och Jämtland som är öppet för alla. Där bjuds på mycket fin dans och musik med danskvällar.

Dansa upp för polskdansk-märket? Vilka gör det och skulle det kunna vara något för dig?

Måndagen den 21 februari har alla Folkdansringens medlemmar möjlighet att lyssna till ett samtal kring polskmärkesupp-dansningen. Det kommer bland annat handla om följande.

Ljusare tider

Glödlampan uppfanns på 1870-talet men det dröjde en bit in på 1900-talet innan elbelysning blev mer allmän. Dessförinnan var man beroende av dagsljus och ljuset från brasan. Vi hade också lysstickor (kådrök trästicka), ljus av vax och lampor med olja för att lysa upp. Vid mitten av 1800-talet kom fotogen och revolutionerade, med god belysning enligt den tidens mått till ganska lågt pris. Ljus ger extra mysfaktor. Liljeholmens Stearinfabrik grundades redan 1839, men initialt var stearinljus en exklusiv produkt som främst användes vid fester och andra högtidliga tillfällen. Även idag är levande ljus stämningshöjande. Hemstöpta ljus ger speciellt hög mysfaktor, inte minst om man stöper själv. Det är spännande att stöpa och se hur ljusen växer fram och blir större för varje dopning.

Några medlemmar från Malmö Folkdansare passade på att stöpa ljus på Stöperiet i Klörup som drivs av Ebba Jeppsson. På gårdsplanen stod flaggstången med den skånska flaggan i topp som vägvisare till gården. Maskinhallen på gården förändrades till Stöperi när Ebba

Är bevarande av de gamla danserna, så som de en gång tecknades upp, ett bra sätt att bevara dem? Varför dansar man upp för märken och mäter sig mot en förebild från förr? Hur viktig är musiken för att sambandet mellan musik och dans ska kännas rätt?

Uppdansningarna sker en gång per år och arrangeras av Folkdansringen Dalarna respektive Folkdansringen Jämtland-Härjedalen vartannat år.

Läs mer om polskmärket på www.polskdans.com

Dans- och musikhälsningar
Stina o Lennart Jeppsson
Foto Lennart Jeppsson

Säljes:

Smycken:
En kedja över 1 meter lång med peg (trädnål). Ett "halslås", en brosch med filigran 6x4,5 cm med broschnål. En krönt hjärtbrosh, 5,5 cm lång exkl. hänge/löv. Samtliga smycken är stämplade med svensk silverstämpel, (3-kronor). Smyckena finns i Staffan-storp. Kontakta Marianne via mail s.marianne.olsson@gmail.com

för 3 år sedan tog över ljusstöpning-utrustningen från Ugglarp. För att ljusen ska bli raka och stelna inom rimlig tid behöver lokalen vara dragfri och sval.

Den ombyggda maskinhallen blev perfekt, här stöper grupper på 4-6 personer ljus från oktober fram till jul. Om man stöper i hemmet smälter man stearin i vattenbad för att undvika överhettning, men Ebba hade modernt tempererat kar för stöpningen. Ljusstöpning är en trevlig tradition som ger glädje både när man stöper och sedan lång tid framöver när man använder ljusen.

text Anna Månsson
foto Ronny Månsson

Knyppeldynor och pinnar säljes.
Gillet Skånska Spetsar säljer knyppeldynor och knyppelpinnar till förmånligt pris. Tekniken Skånska knyppling skiljer sig från Vadstenaknyppling, men samma dyna och pinnar kan användas till båda teknikerna. Kontakta ordf Terese Svensson terese.a.svensson@hassleholm.se

Österleninga- bunkern 40 år ung

Österleningabunkern är Österlens folkdansgilles sång- och musikgrupp. I Ystads Allehanda kunde man läsa om Österleningabunkerns 40 årsjubileum som firades i Tommarps kyrka i december 2021. Ledare för Österleningabunkern var först Gertrud Hägg men stafettpippen togs därefter över av Marianne Malmqvist och Lis Pileboda. Ann-Margreth Malmqvist har efter många år som ledare i folkdansgillet efterträtt av Annette Malmqvist. Nu håller Ann-Margreth Malmqvist i kameran för att föreviga all färgprakt, dans, sång och musik. Tack vare det, får du som missade jubileet i verkligheten en ny chans via Youtube <https://youtu.be/0PkvEJFJ7gI>.

På föreningens hemsida kan man läsa att Österlens Folkdansgille alltsedan starten 1974 varit aktiva med att levandegöra, lära ut och visa upp den gamla folkliga kulturen, med dans, musik, visor, lekar och traditioner. Allra helst de som funnits eller finns kvar på Österlen. De har hittat många danser från Österlen, t.ex. kadrill, svingedans, bugadans, Mazurka, Väva Vadmal, Tantolin. Danserna är dokumenterade i häften. Förutom att de egna medlemmarna lärt sig danserna, lär de gärna ut danserna till alla andra intresserade.

Österleningabunken sjunger gamla visor och slagdängor från Österlen

och Skåne. Materialet kommer från traditionsbärare på Österlen. Spelmännen har fångat upp melodierna och arrangerat musiken. De har hitintills spelat in 4 LP-skivor och 1 CD. De 4 LP-skivorna är överförda till CD och säljs, 200 kr för alla 4 tillsammans.

Det finns ingen gräns mellan Österleningabunkern och folkdansgruppen. Medlemmarna glider mellan dans, sång och att musicera. Föreningen har lyckats med att vara en mötesplats över generationsgränser. Alla hjälps åt, till en väl fungerande helhet, både när de framför sina program, när de möts för att träna och när de träffas för umgänge och gemenskap. Men samtidigt gör de som många andra föreningar, välkomnar nya medlemmar i alla åldrar.

studerat rosett- och lockaklutar med broderier på halen som hänger långt ner på ryggen. Dessa vackra klutar är opraktiska vid dans men det har Ann-Margret löst. Efter letande kom det fram att det fanns en uppsatt halvklut i Tomelilla bygdegård. Och Ann-Margreth lyckades lösa hur denna mer praktiska klut sätts upp. Nu är det den vackra halvkluten från Tomelilla som har stått modell för alla de gifta dansande kvinnornas huvudbonader i Österlens folkdansgille. Men som Ann-Margreth påpekar, de stora klutarna får inte glömmas bort, både enklare och mer voluminösa klutar ingår i dräkttraditionen och bör användas vid "rätt" tillfälle.

Se hemsidan <https://osterlensfolkdansgille.se> för mer info och kontaktuppgifter.

text Anna Månsson

foto Ann-Margreth Malmqvist

Skånes Sydöstra hörn har bevarat en smycket rik dräkttradition. Att se alla vackra kvinnor iklädda röda kjolar och vita klutar tillsammans med yngre kvinnor i den stora piglocken med band som fladdrar långt ner på ryggen och de välklädda männen i gula knäbyxor förhöjer upplevelsen. En stor fördel för medlemmar i Österlens folkdansgille är att Ann-Margreth ger stöd och hjälp med korrekt klädsel och tillverkning/ Anpassning av den.

Att binda upp en klut kräver sin kvinna. För fick man hjälp av en "kludabindderska", numera vänder medlemmarna sig till Ann-Margreth. Hon har

Klipp och klistra skinn med Tapp Lars

Genom att sy en liten skinnväska, kan man prova på alla olika moment som ingår i sömnaden av en skinnklocka, (kjol). Skånes Hemslöjdsförbund arrangerade en kurs med instruktör Tapp Lars, Lars Andreasson från Malung i oktober 2021. Att sy en skinnklocka kräver tid och tålmod. Det är klokt att först prova på tekniken i liten skala till en användbar väska. För den som vill sy en hel livkjol med skinnklocka, erbjuder Hemslöjden en kurs våren 2022.

Skinnklocka är en fårskinnskjol som är rynkad upptill och ca. 3 meter vid nertill. Kvinnorna som bar dessa kjolar påminde om små tunnor. Skinnklockan är fastsydd i livstycket. Fårskinnet syns några decimeter överst vid midjan, under fårskinnet har kjolen röd nappa, därunder en vit kontrastkant och längst ner rött kläde eller vadmal. Hur stor del som är skinn resp. kläde varierar i de olika kjolorna. Det finns bara ett fåtal skinnkjolar/klockor bevarade. Materialet i klockorna var värdefullt, så det har troligen återanvänts till andra ändamål.

De skånska klockorna är sydda på samma sätt som skinnkjolorna i Dalarna, men de skånska har mer arbetade detaljer. I Skåne har man också kostat på sig större och stiligare skinn, än man gjorde i Dalarna. Killingskinn är mycket följsamma. De faller som tung sammet, sa Lars. Alla klockor liknar varandra samtidigt som de visar på variation. I Dalarna är alla skinnkjolar mer lika varandra, med mycket mindre variation än

de skånska klockorna.

Att köpa "rätt" skinn kräver kunskap, det finns lika många olika sorters skinn som det finns skruvar på Biltema, sa Lars. Skinn som säljs idag, skiljer sig markant, från det skinn som såldes förr. Metod för garvning/beredning av skinn har utvecklats mycket. Idag kan man framställa mjuka, tunna, följsamma skinnkvaliteter som man inte kunde få fram långt tillbaka. Rå hud har samma egenskaper som vår hud. Olika beredningar ger olika kvalitet på skinnet. Nappa är ett blankt, avhårat skinn. Mocka är köttssidan av skinnet. Narven håller ihop skinnet, precis som vår hud. Vid beredning av sämskinn slipas narven bort, då blir skinnet töjbart, på mekanisk väg förs fett in i skinnet. Elastiska sämskinn är perfekt till halvvantar.

Skinn kommer från olika individer och kan variera mycket. Fårskinn från 2018 har sämre kvalitet p.g.a. torkan. Det räckte inte att fåren hade tillgång till vatten, allt bete var så uttorkat så det gav inte den näring som djuren behövde. Ekologiska naturgarvade skinn är mindre hållbara är kromgarvade. Lars uppmanade att använda kromgarvat skinn, det håller och därigenom blir det "ekologiskt" i längden, sa Lars. Eftersom kromgarvade skinn idag garvas i slutna system, har miljöpåverkan reducerats. Utsätt aldrig ludet skinn för hög värme, dvs. aldrig varmare än ett element, så håller det länge.

Lars uppmanade oss, att använda oss av de knep och möjligheter som finns, för att förenkla vid skinnsömnad. Genom att limma samman skinn och vadmal före sömnaden glider det inte isär. Den som ville kunde sy på maskin med rullpressarfot, själv sydde jag för hand med skärnål. Skärnål är en synål med egg. Man måste komma ihåg att

byta till en vanlig nål för att kunna fästa tråden och sy flera gånger i samma hål. Tråden vaxas genom att man drar den några gånger genom en vaxkaka och sen bearbeta med fingrarna så vaxet tränger in. Stygnen stannar kvar när du vaxat tråden. Vi sydde med syntettråd som är hållbarare än lintråd. För lintråd gäller max. en underarmslängd men för syntet kan man ha lite längre tråd. Vi

strök fast klisterband på avigan över hela linningen. Förr hade man lintråd inne i linningen som höll in skinnet.

Skräppa är en sorts väska från Dalarna som syddes av restbitar. Som ny användes den till fin när den blev den slitna, nedgraderades den till användning på fäboden. Skräppan dekorerades med genombrutet mönster s.k. marspjäll som skyddade mot trolldom. Vi sydde skräppor av renskinn med vävt axelband och dekor av röd vadmal

Vi var många nöjda kursdeltagare som åkte hem med en ny väska och önskemål att fortsätta med ett större projekt dvs. en klocka. Tack Lars som så engagerat informerade om gamla traditioner och tekniker och visade oss hur vi med dagens möjligheter förenklar och förbättrar skinnsömnad. Tradition i takt med tiden. Text och foto Anna Månsson

Skuruportens folkdanslag

Ute var det mörkt och ruggigt, men i församlingshemmet i Skurup var det varm och välkomnade ombonat, när vi besökte Skuruportens folkdanslag en novemberkväll 2021. Närmare 20 av dansföreningens medlemmar hade samlats för att prata dräkt. Många kunniga och intresserade medlemmar deltog i samtalet. De hade haft dansuppehåll stor del av hösten 2021 men låg i startgroparna för att starta regelbunden träning efter julfirandet. Vid träningarna har de fördelen att dansa till levande musik i ändamålsenliga lokaler, centralt i Skurup nära kyrkan. Gruppen såg fram mot att de fått inbjudan att glädja boende och personal med dans på flera äldreboenden i trakten under jul och nyårshelgen.

Vi pratade om och tittade på många olika dräkter och dräktdelar från Skåne. Det är viktigt att känna till vilken kraft dräkter och dräktsmyckena har, så man inte utmanar trollen. En medlem visade sin fina tröja sydd av Gunilla Andersson med ståtliga broderier och färgglada knapphål. Han var väl förberedd om han skulle möta troll. Om trollen kommer och får syn på hans röda och gröna knapphål blir de så förbryllade att de vänder om och springer till skogs. Alla kvinnor uppmanades att hålla hårt i strumpebanden och knyta dem korrekt

så de inte tappar dem, för då är risken stor att deras käraste går ifrån dem. Hur skulle man klara sig utan strumpeband? De lätt elastiska strumpebanden är suveräna att binda ihop benen på fåren inför klippningen?

Många mobiler plockades fram under kvällen för att alla skulle kunna beundra olika fina välsydda dräkter. I en mobil fanns en ny stickad tröja inspirerad av hönsestrikk men med mycket välplanerat mönster och färger. Se foto och text sid 4. Själv fick jag bland annat lära att Österlen börjar långt öster om Skurup närmare bestämt öster om Tomelilla. Vi tackar för en trevlig kväll med många skratt och önskar er fin fortsättning.

Red/ Anna & Ronny Månsson

Säljes... forts fr. s. 8

Tornadräkt & smycken. Torna kvinnodräkt som består av livkjol med maljor, opplöt (blus) av linne med välgjorda hålsömsbroderier i tränshålsöm, bomullsförkläde, bröstlapp, påsväska och rutig uppsatt bomullsklut. Till dräkten hör också en peg (trädnål) i silver med lång kedja. Livkjolen i storlek 36 har bred sömsmån i sidorna på livstycket, förberett för att öka vidden många cm. Dräkten finns i Åkarp. Kontakta Evert b.evert.linden@gmail.com

Nästa Pilavisa kommer V20

Alla bidrag behöver vara redaktionen tillhanda senast v 16 /Red